

1. Перехід економіки на інноваційний шлях розвитку передбачає необхідність формування інноваційної системи як на рівні економіки країни загалом, так і на рівні окремих регіонів, що дасть змогу врахувати їх специфічні особливості і максимально використати потенційні можливості економіки регіонів.
2. До складу інноваційної системи окремого регіону доцільно включати підсистему стимулювання, регулювання та моніторингу інноваційної діяльності, що забезпечують в межах інноваційного процесу ефективну взаємодію між органами державного регіонального управління та суб'єктами економічної діяльності, а також між зазначеними структурами – учасниками інноваційного процесу в регіоні.
3. Реалізація запропонованих організаційно-економічних підходів дасть змогу забезпечити системний вплив на інноваційний процес з метою розвитку конкурентних переваг економіки регіону та переходу його на інноваційну стратегію розвитку.

Література

1. Бубенко П.В. Ключові моменти формування регіональних інноваційних систем в Україні / П.В. Бубенко // Економіка України : політико-економічний журнал. – 2007. – № 8. – С. 33-39.
2. Каракай Ю. Роль держави у стимулюванні інноваційної діяльності / Ю. Каракай // Економіка України : політико-економічний журнал. – 2007. – № 8. – С. 14-19.
3. Казанцев А.К. Особенности развития национальной и региональных инновационных систем в Российской Федерации / А.К. Казанцев, С.А. Фирсова, Л.С. Серова, С.А. Белько // Программа сотрудничества ЕС и России (Tacis) "Содействие развитию инновационных МСП в Балтийском регионе Российской Федерации EUROPEAID/113746/C/SV/RU".
4. Егоршин А.П. Концепция управления инновационным развитием региона / А.П. Егоршин, С.Г. Филимонова, А.И. Косариков // Экономика и управления. – 2007. – № 2 (28). – С. 43-51.
5. Дробышевская Л.Н. Инновационная система России: концепция построения / Л.Н. Дробышевская // Финансы и кредит. – 2006. – № 32 (236). – С. 45-50.
6. Зимницкий О.В. Мониторинг развития промышленного комплекса региона / О.В. Зимницкий // Вестник Костромского государственного технологического университета: рецензируемый периодический научный журнал. – Кострома : Изд-во КГТУ, 2007. – № 16. – С. 158.
7. Инновационность хозяйственных систем / В.И. Кушлин, А.Н. Фоломьев, А.З. Селезнев, Е.Н. Смирницкий. – М. : Изд-во "Эдиториал" УРСС, 2000. – 203 с.
8. Корпоративное управление инновационным развитием : монография / под ред. Ю.П. Анискина. – М. : Омега-Л, 2007. – 411 с.

Пак Н.Т. Организационно-экономические аспекты формирования и функционирования инновационной системы региона

Доказана необходимость формирования инновационной системы на уровне экономики страны в целом и хозяйственных комплексов отдельных регионов. Обоснован состав региональной инновационной системы; определены ее структура, функциональные особенности отдельных подсистем, а также разработаны организационные положения относительно их формирования.

Ключевые слова: инновации, инновационная деятельность, инновационная система, регион.

Pak N.T. Organizationally economic aspects of forming and functioning of the innovative system of region

In article the necessity of innovation system at the country's economy in general and economic systems of individual regions is proved. The composition of the regional innovation system is grounded, its structure and functional characteristics of individual subsystems are determined, and organizational provisions for their formation are developed.

Keywords: innovation, innovation activity, innovation system, region.

УДК 33.331

Доц. М.І. Петик, канд. екон. наук;
магістрант Н.Є. Токар – Львівський НУ ім. Івана Франка

ОЦІНКА ФІСКАЛЬНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОДАТКУ З ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Розглянуто роль податку з доходів фізичних осіб у формуванні бюджетів усіх рівнів, проаналізовано головні результати запровадження прогресивної шкали оподаткування, а також визначено подальші напрями удосконалення діючої системи оподаткування.

Ключові слова: доходи фізичних осіб, податкові знижки, податкові пільги, податок з доходів фізичних осіб, фіскальна ефективність.

Вступ. Система оподаткування доходів фізичних осіб, як і податкова система загалом, має свої особливості в кожній країні. Держава при встановленні ставок оподаткування має на меті, з одного боку, забезпечення стабільності доходів своїх громадян, а з іншого – можливість впливати на обсяги їхніх заощаджень.

У сучасних умовах посилюється бюджетне і соціальне значення податку з доходів фізичних осіб: податок розглядають не лише як інструмент наповнення дохідної частини бюджету, але й як важливий соціально-економічний чинник. Удосконалення податкової системи України потребує подальшого розвитку цієї сфери оподаткування, зокрема її реформування (запровадження нової ефективнішої прогресивної шкали оподаткування, підвищення ролі неоподаткованого мінімуму при оподаткуванні доходів фізичних осіб та зменшення навантаження на фонд оплати праці).

Питання з підвищення ефективності системи оподаткування доходів фізичних осіб розглянуто у працях В. Вишневецького, Ю. Іванова, А. Крисоватого, М. Кучерявенка та інших науковців. Проте загальному вивченню фіскального значення податку на доходи фізичних осіб при формуванні місцевих бюджетів приділено недостатньо уваги. Основним завданням цієї роботи є оцінка фіскального потенціалу податку з доходів фізичних осіб та надання пропозицій вдосконалення порядку справляння з метою підвищення його фіскальної ефективності. Об'єктом дослідження виступає процес оподаткування доходів фізичних осіб.

Результати. Податок з доходу фізичних осіб відіграє домінуючу роль у наповненні дохідної частини бюджету України. Він посідає друге місце, після ПДВ, за обсягами надходження: частка ПДВ у 2011 р. становила 33,5 % доходів Зведеного бюджету України, ПДФО – 15,6 %. За останні роки в Україні спостерігається позитивна тенденція надходжень від податку з доходів фізичних осіб, що чітко видно на рис. 1.

Надходження податку з доходів фізичних осіб у доходах Зведеного бюджету України (табл. 1) зросли з 17,3 млрд грн у 2005 р. до 22,8 млрд грн у 2006 р., тобто надходження збільшились у 2006 р. порівняно з 2005 р. на 5,5 млрд грн або на 32 %, у 2007 р. порівняно з 2006 р. – на 12,0 млрд грн або на 53 %, що насамперед пов'язано зі збільшенням ставки оподаткування з 13 % до 15 %. У 2008 р. порівняно з 2007 р. надходження податку з доходів фізичних осіб зросли на 11,1 млрд грн або на 32 %.

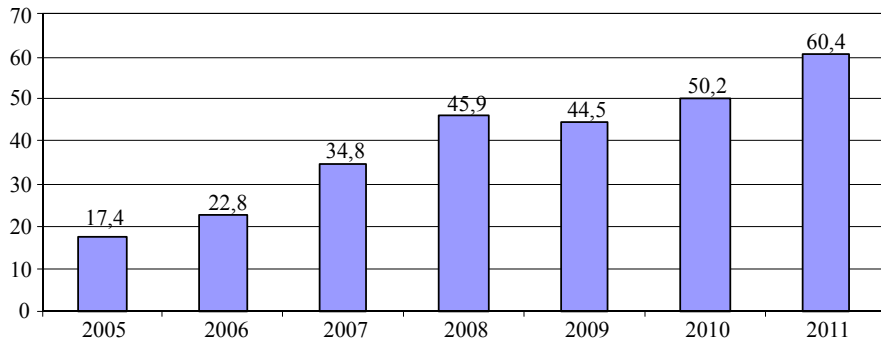

Рис. 1. Динаміка надходження податку з доходів фізичних осіб з 2005 до 2011 рр., млрд грн

Проте вже у 2009 р., через світову економічну кризу припинили діяльність 15642 підприємств, та було звільнено велику кількість працівників, які сплачували цей податок, обсяг цих надходжень зменшився на 1,4 млрд грн або на 3,1 %. За даними інституту економічних досліджень та політичних консультацій, динаміка обсягів надходжень ПДФО в 2010-2011 рр. до Зведеного бюджету України є позитивною, а саме, вони вказують такі дані щодо обсягів: 2010 р. – 50,2 млрд грн (зросли на 12,8), 2011 р. – 60,4 млрд грн (зросли на 20,3 %).

Табл. 1. Обсяги сплати податку з доходів фізичних осіб до Зведеного бюджету України за 2005-2011 рр.

Показник	Рік					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Доходи зведеного бюджету України (ЗБУ), млн грн	171,8	219,9	297,8	288,6	307,8	378,8
Надходження до ЗБУ від (ПДФО), млн грн	22,8	34,8	45,9	44,5	50,2	60,4
Частка ПДФО у доходах ЗБУ, %	13,27	15,82	15,41	15,42	16,31	15,95
Темп росту надходжень, %	–	152,6	131,9	96,95	128,08	120,32

*Склав автор за даними Державного комітету статистики України.

Сума надходжень податку з доходів фізичних осіб у 2010 р., порівняно з 2009 р., збільшена на 6,0 млрд гривень.

Відповідно до розрахунків Міністерства фінансів України, прогноз надходжень до бюджету податку на доходи фізичних осіб на 2012 р. розрахований за методикою у розрізі видів економічної діяльності з урахуванням надходжень у 2011 р., податкової соціальної пільги та податкового кредиту становить 70 млрд 755 млн грн, зокрема: до місцевих бюджетів – 63 357,9 млн грн, до державного бюджету – 7 млрд 397,7 млн грн (50 % надходжень по Києву). Ріст прогнозної суми податку становить 15,2 % (з 64,1 млрд грн у 2011 р. до 70,8 млрд грн у 2012 р.) [5].

При прогнозуванні податку на доходи фізичних осіб враховано:

- 1) зростання фонду оплати праці на 14,9 % (з 399,5 млрд грн у 2011 р. до 458,9 млрд грн у 2012 р.);

- 2) прогноз податкової соціальної пільги на 2012 р. визначено у сумі 3 823,3 млн грн, або на 93,7 млн грн менше, ніж у 2011 р., і розраховано виходячи з мінімальної заробітної плати у розмірі 1073 грн на місяць (на початок 2012 р.) та граничного розміру доходу в сумі 1 500 грн (на початок 2012 р.);

- 3) зростання податкової знижки на 35,4 млн грн.

Згідно з розрахунками Міністерства фінансів України, у 2012 році загальна сума прибуткового податку, утриманого за ставкою 15 %, складе близько 65,03 млрд грн, що на 10 млрд грн більше ніж у 2011 році, а сума прибуткового податку, який буде отриманий за рахунок сплати податку за ставкою 17 %, складе 0,664 млрд грн, що на 224 млн грн більше, ніж у 2011 році. Виходячи з цих цифр, очікується загальне зростання заробітної плати по Україні, що збільшить базу оподаткування, а отже можна буде утримувати підвищені відсотки [5].

Згідно з українським законодавством, громадяни України мають право на отримання податкової соціальної пільги. Є три види пільг [4]:

І категорія (100 % ПСП) – 536 грн 50 коп. (1073 × 50 %), її може отримати, будь-який платник податку дохід якого не перевищує 1500 грн (1073 грн. × 1,4), або на утримання якого перебувають 2 чи більше дітей до 18 років (в розрахунок на кожну дитину);

II категорія (150 % ПСП) – 804 грн 75 коп. Вона надається платнику податку, якщо він:

- а) є одинокою матір'ю (батьком), вдовою (вдівцем) або опікуном, піклувальником; б) є особою, віднесеною законом до першої або другої категорій осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи;
- в) є учнем, студентом, аспірантом, ординатором, ад'юнктом;
- г) є інвалідом I або II групи;
- д) інші випадки.

III категорія (200 % ПСП) – 1073 грн. Застосовується до такого платника податку, який є:

- а) Героєм України, Героєм Радянського Союзу, Героєм Соціалістичної Праці або повним кавалером ордена Слави чи ордена Трудової Слави, особою, нагородженою чотирма і більше медалями "За відвагу";
- б) учасником бойових дій під час Другої світової війни або особою, яка у той час працювала в тилу, та інвалідом I і II групи;
- в) колишнім в'язнем концтаборів, гетто та інших місць примусового утримання під час Другої світової війни або особою, визнаною репресованою чи реабілітованою;
- г) особою, яка була насильно вивезена з території колишнього СРСР під час Другої світової війни.

Заплановано, що в 2012 році на виплату ПСП буде витрачено близько 3,8 млрд грн, які фактично зменшать суму податкових надходжень. У 2011 році обсяги податкової соціальної становили 5,1 млрд грн, або на 93,7 млн грн більше, ніж заплановано на 2012 рік. Відповідно до чинного законодавства фізичні особи, які здійснили витрати на оплату навчання своїх близьких або на виплату відсотків по іпотечних кредитах, мають право на по-

даткову знижку. На 2012 рік на ці цілі заплановано витрати з податкових надходжень 1 455 млн грн, що на 43,5 млн грн менше, ніж у 2011 році (сума податкової знижки на 2011 рік становила 1 890,0 млн гривень).

Прогнозний розрахунок податку з доходів фізичних осіб на 2012 рік від зайняття підприємницькою діяльністю у сумі 488,2 млн грн. Податок з доходів фізичних осіб, що утримується з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями та особами рядового і начальницького складу на 2012 рік складає 2 281,4 млн гривень [5].

Місце прибуткового оподаткування у формуванні доходів бюджету ризичиться залежно від виду бюджету. До доходів бюджету міста Києва зараховується 50 відсотків податку на доходи фізичних осіб, що сплачується (перераховується) згідно з Податковим кодексом України на території міста Києва. До доходів бюджету міста Севастополя зараховується 100 відсотків податку на доходи фізичних осіб, що сплачується (перераховується) згідно з Податковим кодексом України на території міста Севастополя.

До доходів бюджетів міст республіканського – Автономної Республіки Крим та обласного значення зараховується 75 % податку на доходи фізичних осіб, що сплачується на території цих міст. До доходів бюджетів сіл, їх об'єднань, селищ, міст районного значення зараховується 25 % податку на доходи фізичних осіб, що сплачується на відповідній території [1]. Податок з доходів фізичних осіб і на сьогодні продовжує зберігати позицію найвагомішого за обсягом джерела дохідної частини місцевих бюджетів. За 2011 р. надходження цього податку 25 млрд грн, що на 1,9 млрд грн більше, ніж минулому році. Динаміку надходжень ПДФО наведено у табл. 2.

Табл. 2. Динаміка надходження податку з доходів фізичних осіб до місцевих бюджетів України

Рік	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Місцеві бюджети, млн грн	13835,5	19777,4	28104,3	28308,6	30796,9	33038,8
Надходження податку з доходів фізичних осіб, млн грн	10196,8	15347,3	21640,3	21174,8	23097,7	25010,4
Частка ПДФО у місцевих бюджетах, %	73,7	77,6	77,0	74,8	75,0	75,7

У розрізі регіонів України, на відміну від минулих років, найбільший обсяг надходжень податку з доходів фізичних осіб спостерігався не в Києві, як зазвичай, а у Донецькій обл. – 3,3 млрд грн (13 % від загального обсягу надходження цього податку). Місцевий бюджет Києва втратив свої позиції лідера з показником – 2,8 млрд грн (11,3 %), що зумовлено зарахуванням 50 % податку до Державного бюджету відповідно до змін Бюджетного кодексу (до 2011 р. 100 % податку зараховувалось до бюджету м. Києва).

Найменший обсяг надходжень податку з доходів фізичних осіб, як і в 2010 р., спостерігається за бюджетами м. Севастополь – 266,4 млн грн (1,1 %) та Чернівецької області – 266,3 млн грн (1,1 %) [2, с. 73-74]. Значний вплив на фінансову ефективність податку та рівень доходів громадян має визначення неоподаткованого мінімуму доходів. З метою оцінки його впливу потребує дослідження питання визначення співвідношення між мінімальною заробітною платою, яка підлягає оподаткуванню, та прожитковим мінімумом.

У більшості європейських країнах, зазвичай, саме прожитковий мінімум покладено в основу визначення сум неоподаткованого мінімуму. В Україні після реформування механізму сплати податку з 2004 р. поняття неоподаткованого мінімуму при оподаткуванні доходів фізичних осіб взагалі не застосовується. Результатом є те, що на сьогодні в Україні будь-які доходи фізичних осіб, незалежно від їх розміру, підлягають оподаткуванню [3, с. 41].

Висновки. За результатами проведеного дослідження, необхідно зазначити, що, незважаючи на зростаючу питому вагу податку з доходів фізичних осіб у формуванні дохідної частини місцевих бюджетів і Зведеного бюджету України, він і надалі потребує деякого вдосконалення.

Хоча прийнятий Податковий кодекс у питанні податку на доходи фізичних осіб містить низку позитивних новацій, а також сприяє наближенню вітчизняної практики у сфері оподаткування доходів фізичних осіб до відповідного законодавства більшості країн світу (запровадження прогресивної шкали оподаткування), проте він не вирішує проблеми зменшення фінансового тиску на доходи бідних верств населення.

Враховуючи різновекторність тенденції оподаткування доходів фізичних осіб у зарубіжних країнах, доцільним було б запровадження прогресивної шкали оподаткування доходів фізичних осіб, яка б охоплювала такі ставки податку: для тих, хто отримує, доходи від 1 до 2 прожиткових мінімумів – 10 %; від 2 до 3-15 %; від 3 до 4-17 %; від 4 до 5-19 %; від 5 до 6-22 %; дохід понад 6 прожиткових мінімумів – 25 %.

Запровадження такої прогресивної шкали оподаткування сприятиме підвищенню фінансової ефективності податку з доходів фізичних осіб, дасть змогу зменшити рівень податкового навантаження на незаможні верстви населення та відповідатиме світовій практиці оподаткування [6].

Література

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 7 липня 2011 р., № 3612-VI. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.profiwins.com.ua/uk/legislation/kodeks/927.html>.
2. Бюджетний моніторинг: аналіз виконання бюджету за січень-червень 2011 року / І.Ф. Щербина, А.Ю. Рудик, В.В. Зубенко та ін.; ІБСЕД, Проект "Зміцнення місцевої фінансової ініціативи", USAID. – К. : Вид-во "Лібра", 2011. – 115 с.
3. Мельник В.М. Фінансова ефективність податку з доходів фізичних осіб в Україні: можливість зростання / В.М. Мельник // Фінанси України : журнал. – 2007. – № 12. – С. 38-48.
4. Податковий Кодекс України: Закон України від 23.12.2010 р., № 2755-17. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.
5. Пояснювальна записка до проекту Закону України "Про Державний бюджет України". [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GF6Y000A.html.
6. Каюк І.В. Податок на доходи фізичних осіб в умовах інтеграції в Європейське Співтовариство / І.В. Каюк. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.economy-confer.com.ua/full_article/971/

Петик М.І., Токар Н.Е. Оценка фискальной эффективности налога из доходов физических лиц

Рассмотрена роль налога с доходов физических лиц в формировании бюджетов всех уровней, проанализированы основные результаты введения прогрессивной шкалы налогообложения, а также определены дальнейшие направления усовершенствования действующей системы налогообложения.

Ключевые слова: доходы физических лиц, налоговые скидки, налоговые льготы, налог с доходов физических лиц, фискальная эффективность.

Petuk M.I., Tokar N.E. Estimation of fiscal efficiency of income tax of individuals

This article describes the role of income tax people in shaping the budgets of all levels. Analyzed the main results introduction of a progressive tax scale. A well defined future directions for improving the current system of taxation.

Keywords: personal income, tax rebates, tax benefits, income tax of individuals, fiscal efficiency.

УДК 658.8

*Доц. Н.Я. Петришин, канд. екон. наук –
НУ "Львівська політехніка"*

**ПРИНЦИПИ ПРОЦЕСНО-СТРУКТУРОВАНОГО
МЕНЕДЖМЕНТУ ЯК СИСТЕМИ, ЩО РОЗВИВАЄТЬСЯ**

На підставі проведених досліджень систематизовано різноманітні принципи менеджменту. Окрім того, вперше виокремлено принципи процесно-структурованого менеджменту як новітньої управлінської системи, що розвивається і поєднує в собі кілька різних за сутністю підходів. Також у роботі розкрито сутність та прикладне значення виокремлених принципів.

Ключові слова: принципи, процесно-структурований менеджмент; управлінська система, що розвивається.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Ефективна управлінська діяльність підвищує продуктивність підприємств та суспільства загалом. При цьому менеджмент виконує три основні функції: економічну (підвищення ефективності виробництва, можливість уникнення фінансових потрясінь); соціальну (зниження рівня соціальної напруженості); зовнішньоекономічну (зміцнення позиції організації у міжнародному середовищі) [1, с. 47-50]. Проте сучасні умови, в яких функціонують вітчизняні підприємства, висувають до управлінських систем вимоги значно вищого рівня. Підтримання існуючих конкурентних позицій підприємств та їх подальше збереження, – це вже не бажана ціль управлінської діяльності, а об'єктивна необхідність сьогодення. Сучасні умови господарювання із їх нестабільністю та мінливістю, стрімким розвитком глобалізаційних та інтеграційних процесів потребують формування нових управлінських підходів, спрямованих на забезпечення довгострокових перспектив розвитку. Саме процесно-структурований менеджмент створює базу для такого ефективного управління підприємствами з огляду на те, що має комплексний характер і поєднує у собі процесний, системний, динамічний та функціональний підходи, формуючи інтегральну цілісність. Особливе зацікавлення викликають принципи формування цієї новітньої парадигми менеджменту в контексті дослідження її як управлінської системи, що розвивається.

Аналіз останніх наукових досліджень з досліджуваної проблеми та визначення питань, що не вирішені. Огляд публікацій за проблемою вказує на недостатність розкриття проблеми принципів процесно-структурованого менеджменту як управлінської системи, що розвивається. Науковці розглядають принципи менеджменту загалом. При цьому без уваги залишається питання процесно-структурованого менеджменту та принципів його формування та реалізації.

А. Кредісов, С. Панченко, В. Кредісов зазначають, що в літературі стосовно проблематики управлінської діяльності і в підприємницькій практиці поняття "принципи менеджменту" використовується у найрізноманітніших контекстах і значеннях. Поняття "принцип" у переважній більшості випадків означає ґрунтовні підвалини тієї чи іншої діяльності [1, с. 138-139].

П. Друкер виділяє такі принципи менеджменту: орієнтація менеджменту на людину; культурна природа менеджменту; інтегрування інтересів працівників організації навколо загальних цілей; розвиток здібностей усіх працівників організації та ефективне їх використання на всіх рівнях менеджменту; поєднання комунікацій між працівниками та їхньою індивідуальною відповідальністю; уникнення спрощених підходів до визначення ефективності менеджменту за допомогою показників продажу, прибутку тощо; результатів діяльності організація досягає лише за власними межами, в середовищі, з яким важливо будувати відносини співробітництва [1, с. 143-145].

О. Кузьмін, О. Мельник, вважають, що принципи менеджменту (цілеспрямованість, урахування потреб та інтересів, ієрархічність, взаємозалежність, динамічна рівновага, економічність, активізація, системність, єдиновладдя) на засадах застосування законів і закономірностей менеджменту відображають прикладний характер управління організаціями [2].

Мета роботи. Поставлена проблема, недостатній рівень її висвітлення та вирішення в літературних джерелах визначили такі цілі дослідження: виокремити принципи процесно-структурованого менеджменту як системи, що розвивається; розкрити їх сутність та прикладне значення.

Виклад основного матеріалу дослідження з науковим авторським обґрунтуванням отриманих результатів. Розглянемо детальніше деякі принципи процесно-структурованого менеджменту як управлінської системи, що розвивається, використання яких в умовах сьогодення є особливо актуальним, враховуючи постійні зміни динамічного середовища функціонування. До них пропонується віднести: синергетичний принцип необоротності змін, принцип нелінійності, досяжності, зовнішнього доповнення, принципи економічності, ефективності та оптимальності, об'єктивності, системності, динамічної рівноваги, адаптації, принцип доцільності формування нової дисипативної структури, історизму, періодичності, залежного розвитку, специфічності розвитку та соціальної спрямованості розвитку.

Синергетичний принцип незворотності змін ґрунтується на твердженні про те, що виникнення нових параметрів порядку вважається подією, що не має зворотного руху, а елементи, які поєдналися у події в новій формі кооперації, набувають нових властивостей, відповідно і їх роз'єднання приводить до якісних змін структури системи управління [3; 4]. Синергетичний принцип незворотності змін поширюється на функціонування усіх управлінських систем, зокрема і процесно-структурованого менеджменту, й виявляється у тому, що будь-які події певною мірою, тим чи іншим чином, здійснюють вплив на систему менеджменту в організації і приводять до певних її якісних змін, як позитивних, так і негативних.

Принцип нелінійності, тобто нееквівалентності минулого, теперішнього та майбутнього системи управління дуже тісно пов'язаний із синергетич-